Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työvoiman maahanmuutto ja kotouttamisyksikkö
Neuvotteleva virkamies Anna Bruun

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto
27.2.2020

Kansalaisaloite KAA 1/2019 vp: Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen

Oikeusministeriö on saanut 2.4.2018 kansalaisaloitteen, jossa ehdotetaan lainvalmisteluun ryhtymistä tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltämiseksi. Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltävä laki olisi aloitteen mukaan tärkeä, sillä se olisi selvä todiste siitä, ettei käytäntöä virallisesti hyväksytä Suomessa. Aloitteessa ehdotetaan silpomisen kieltävää omaa lakia, joka kattaisi myös ulkomailla tehdyt silpomiset. Aloitteessa katsotaan, että silpomisen kieltävä erillislaki toimisi selkeämpänä työkaluna niille tahoille, jotka tekevät ehkäisevää työtä ja toimisi ajurina asennemuutostyölle.

Eduskunnan lakivaliokunta on käsitellyt asiaa ja kuullut syksyllä 2019 ja keväällä 2020 asiantuntijoita. Valiokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriötä tekemään kirjallisen lausunnon tai vastineen aloitteesta ja asiantuntijoiden esittämistä huomioista oman toimialansa osalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamispolitiikan yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta ja ohjauksesta. Maahanmuuttajien kotoutumista ei voida tehokkaasti edistää pelkästään kotoutumispolitiikan keinoin vaan siihen tarvitaan yhteiskunnan palvelujärjestelmää laajasti. Tyttöjen ja naisten sukupuolielinten silpominen on ilmiö, joka edellyttää laaja-alaista yhteistyötä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimaan silpomisen vastaiseen strategiseen työhön, ml. tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämisen toimintaohjelman 2012-2016 sekä sen jatkoksi laaditun ohjelman 2019- laatimiseen. Ohjelmassa nostetaan esiin, että silpomisen ennalta ehkäisemisessä olennaista on ammattilaisten tiedon lisääminen ja osaamisen ylläpitäminen sekä tiedonvälitys riskiryhmille. Myös silpomisasian puheeksi ottamisen tärkeyttä painotetaan.

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen edistää tutkitusti myös lasten kotoutumista ja voi suojella erilaisilta kunniaan liittyvän väkivallan muodoilta, ml. silpomiselta. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee parhaillaan selontekoa kotouttamistoimien uudistamistarpeista. Selonteossa esitetään ehdotuksia siitä, miten kotoutumispalveluita voitaisiin kehittää niin, että ne vastaisivat paremmin erilaisten ryhmien, ml maahanmuuttajanaisten tarpeisiin. Tarkastelussa on myös omakielisen yhteiskuntaorientaation laajempi hyödyntäminen.

Jos silpomisen erilliskriminalisoinnin perimmäinen tarkoitus on vaikuttaa asenteisiin, tarvitaan asenteista myös tutkittua tietoa. THL tuo lausunnossaan esiin, että tutkittu tieto aiheesta puuttuu. THL:n lausunnossa todetaan myös, että järjestökentältä sekä yhteisöistä tullut viesti on, ettei erillistä silpomisen kieltävää lakia nähdä tarpeellisena. Perinteen harjoittamista koskeva viesti yhteisöistä on ollut osin ristiriitainen, mutta suhteellisen yksiselitteinen on ollut viesti siitä, että silpomisen tiedetään jo nykyiselläänkin olevan Suomessa rikos. Sama viesti välittyi myös pitkään yhteisöjen kanssa yhteistyötä tehneiden Ihmisoikeusliiton ja Väestöliitontahojen lausunnoista sekä Amal ry:n lausunnosta.

Työ- ja elinkeinoministeriö yhtyy useissa asiantuntijalausunnoissa esitettyyn näkemykseen siitä, että ennaltaehkäisyn painopisteen tulee olla uusissa maahan tulijoissa. Muun muassa Ihmisoikeusliitto tuo esiin, että on myös edelleen tärkeää jatkaa ennaltaehkäisevää työtä sellaisiin yhteisöihin kuuluvien parissa, joiden alkuperämaahan silpomisperinne kuuluu.

Sosiaalisten normien muutos toteutuu tehokkaimmin yhteisöjen sisällä tapahtuvan, vertaisuuteen perustuvan työn kautta, tämän on muun muassa Plan nostanut lausunnossaan esiin. Siksi on olennaista tukea maahanmuuttajajärjestöjen yhteisöissään tekemää silpomisen vastaista ja seksuaaliterveyttä edistävää työtä.

Työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa vuonna 2020 järjestöjen tekemiä hankkeita, joissa välillisesti tai välittömästi vahvistetaan maahanmuuttajien yhteiskuntatietoisuutta erityisesti tasa-arvoon, seksuaalisuuteen, itsemääräämisoikeuteen sekä haitallisiin perinteisiin liittyvissä kysymyksissä.

Koska maahantulon syyt voivat olla moninaisia, on aihe huomioitava eri syistä maahan tulleita kohtaavien koulutuksessa ja ohjeistuksessa. Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivan kotouttamisen osaamiskeskuksen yhtenä tehtävänä on osaamisen vahvistaminen kotoutumistyön parissa toimivien keskuudessa. Kotouttamisen osaamiskeskus koostaa vuonna 2020 eri kouluttajatahoille suunnatun koulutusmateriaalipaketin, jonka tarkoituksena on lisätä maahan muuttaneiden yhteiskuntatietoutta etenkin miesten ja naisten välisen tasa-arvoon, itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, haitallisten perinteiden ehkäisyyn ja seksuaaliterveyden edistämiseen liittyen. Osaamiskeskus myös järjestää koulutuksia 7 paikkakunnalla erilaisista väkivallan ehkäisemiseen liittyvistä kysymyksistä. Ammattilaisten vaihtuvuuden takia tarvitaan jatkuvaa lisä- ja täydennyskoulutusta sekä selkeää ohjeistusta aiheesta.

Tutustuttuaan aloitteeseen ja siitä annettuihin asiantuntijalausuntoihin työ- ja elinkeinoministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa joissain asiantuntijalausunnoissa esitettyä ajatusta arvioida sukuelinten silpomista koskevan erilliskriminalisoinnin tarve. Ministeriö katsoo, että silpomisen kieltävä nimenomainen sääntely voi viestiä nykyistä sääntelyä voimakkaammin valtion tahtotilasta ja voi täydentää ehkäisystrategioita ja edistää muutokselle myönteistä ilmapiiriä. Arvioinnissa voidaan ottaa kantaa myös siihen, vastaisiko erilliskriminalisointi pahoinpitelysääntelyä tarkemmin sitä seksuaalisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden loukkausta, joka silpomistekoon sisältyy. Lisäksi voitaisiin arvioida GREVIOn esiin nostama tarve kriminalisoida myös sellainen silpomistekoon kehottaminen, pakottaminen tai järjestäminen, jossa ei ole kyse osallisuudesta pahoinpitelyrikokseen.

Ministeriön toimialan näkökulmasta myös pitkäjänteinen ja luottamusta vahvistava työ eri yhteisöjen kanssa on olennaista. Mahdollisesta erilliskriminalisoinnista olisi olennaista käydä keskustelua yhteisöjen ja järjestöjen kanssa sekä saada tutkimukseen perustuvaa tietoa siitä, miten silpomista koskevat asenteet muuttuvat maahanmuuton jälkeen.

Ministeriö korostaa, että silpomisen ennaltaehkäisyssä erilliskriminalisointia olennaisempaa on turvata silpomisen estämisen toimintaohjelman toimeenpano ja jalkauttaminen sekä huolehtia silpomista koskevasta kansallisen tason koordinaatiosta.